

Государственное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Общеобразовательная школа-интернат среднего общего образования г. Алагир»
(ГБОУ школа-интернат г. Алагир)

РАССМОТРЕНО

МО нач.классов

З.Хоев Хлоева З.Г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора

Амбалова А.Н. Амбалова А.Н.

УТВЕРЖДЕНО

Директор ГБОУ школы-интернат
г. Алагир

Качмазов А.К.
Приказ № 117 от 01.09.2023г.

АДАПТИВОН КУСÆН ПРОГРАММÆ
«ИРОН ЛИТЕРАТУРОН КÆСЫНАДÆЙ»

4 - æм къласæн

с легкой умственной отсталостью
(интеллектуальными нарушениями вариант 9.1)

Составитель:
Козырева З.В.
учитель начальных классов

г. Алагир
2023г.

Литературон кæсынад райдайæн скъолайы у сæйрагдæр предметтæй иу, уымæн æмæ ам сабитæ базонынц кæсын, текстимæ кусын, ныв æмæ фæлгонц уынын, мадæлон æвзаг æмбарын æмæ ахуыр кæнын, аив литературæйæн аргъ кæнын. Уый та ахъаз у иумæйаг рæзтæн, удварны æмæ эстетикон хъомыладæн.

Ирон литературон кæсынады размæ сæвæрд ис ахæм нысанта æмæ хæстæ:

- сывæллæтты кæрæдзимæ иронау дзурын сахуыр кæнын;
- иумæйаг ахуырадон зонындзинæдтæ бæрзонддæр кæнын;
- ныхасы рæзтыл кусын;
- фылдæр базонын æмæ интеллект уæрæхдæр кæнын;
- мадæлон æвзаджы фæрцы сывæллоны алывæрсыгæй хъомыл кæнын;
- хъазты хуызы кæнæ æндæр методикон фæрæзты фæрцы сывæллæтты эмоциона-лон уавæр рæзын кæнын;
- зонындзинæдтæ фылдæр кæнынмæ тырнындынад гуырын кæнын.

Ног стандартты домæнтæ арæст сты уымæ, цæмæй Уæрæсейы цæрæг алы адæмыхаттæн дæр йæ 'взаджы кад сæхи 'хсæн бæрзонддæр ист æрцæуа, цæхгæр фæхуыздæр уа йæ ахуыр кæнынны уавæр. Уыцы домæнтæ сæххæст кæнынæн бындур райдайæн скъолайы æвæрд кæй æрцæуы, уымæ гæсгæ бæрæггонд æрцыдысты программæйы:

сæйраг идея - скъоладзауы ахуыры процессы сæйраг архайæг уæвынмæ сразæнгард кæнын.

сæйраг хицæндзинад – скъоладзаутæн комплексон æгъдауæй ирон литературон кæсынады æгъдауттæ бацамонын.

спецификон хицæндзинæдтæ:

- текстыл бакусын куыд ныхасы иуæгыл;
- ирон литературон уацмысы дзырдты аивдзинад æмæ сæ хицæндзинæдтæ жанр-тæм гæсгæ æвзарын;
- ирон литературон уацмысы æвзаг æмæ сывæллæтты ныхасыл уыцы иумæ кусын;
- уацмысыл æмæ ирон сывæллæттæн фыст чингуытыл иумæйагæй кусын;
- сывæллæттæн тексты тыххæй зонындзинæдтæ дæттын;
- ирон аивадон-литературон уацмысы мидис æмбарын кæнгæйæ сабиты миддуне хъæздыгдæр кæныныл кусын.

Программæ домæ, цæмæй 4-æм къласы скъоладзаутæ зоной:

- тексты сæйрагдæр хъуыды рахицæн кæнын,
- уацмысы мидис хи ныхæстæй радзурын,
- тексты аивадон æууæлтæ иртасын,
- дзырдты нысаниуæг æмбарын.

Кæсыны программæйы сæйраг нысанта сты:

- 1.Сабиты чиныг кæсынмæ разæнгард кæнын;
2. Ахуырдауты сахуыр кæнын хъуыды кæнын;
3. Ирон, уырыссаг æмæ æппæтдунеон литературæйы хуыздæр уацмысты фæрцы сывæллæтты миддуне хъæздыгдæр кæнын.

Кæсыны программæйы сæйраг хæстæ:

1. Чиныг кæнæ хицæн уацмысы мидис æмбарын.
2. Литературон уацмыстæ жанртæм гæсгæ æвзарын зонин.
3. Сывæллæттæн фыст ирон литературæйы зындгонддæр авторты зонин; цы уацмыстæ ахуыр кæнынц, уыдоны авторты зæрдыл дарын.
4. Уацмысы архайджыты мидуавæр æнкъарын.
5. Цардмæ эстетикон æнкъарæнтæ гуырын кæнын.
6. Сывæллæтты дунеæмбарынад уæрæх кæнын.
7. Сывæллæтты ныхас хъæздыг кæнын.
8. Скъоладзауты чиныг кæсынмæ разæнгард кæнын.

Текстыл кусгæйæ 4-æм къласы ахуырдауты ныхасы арæхстдзинад рæзынгæнæн мадзæлттæ сты:

1) кæсыны арæхстдзинад (дзырдгай каст, хъуыдыйадгай каст, абзацгай каст, раст æмæ æмбаргæ каст, хуыздæр кæсæджы конкурстæ æмæ ерыстæ аразын, тагъд кæсыныл фæлтæрын);

2) аив кæсын æмæ дзурын: (хъæрæй æмæ хинымæры каст, раст дикци аразын, хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонты раст артикуляцийыл кусын, тагъддзуринагтæ кæсын, орфоэпийы нормæтæ хынцын, рольтæм гæсгæ кæсын).

4-æм къласы кæсыны программæ бæрæг кæны практикон хæстæ дæр:

- текст æмбарын æмæ иумæйаг культурон кæсыны арæхстдзинадæй пайда кæнын;
- чиныг кæсыныл æнувыд уæвын;
- алыхуызон информацитимæ кусын;
- ныхас кæныны, фыссыны æмæ коммуникативон культурæйы зонындзинæдтæй пайда кæнын;
- аив литературæйы царды æцæгдзинадмæ цы эстетикон цæстæнгас ис, уымæ гæсгæ хи дарын;
- уацмысы архайджыты удварны хорз миниуджытæ фæзмын.

Ахуырадон предмет «Литературон кжсынад»- ы иумжйаг характеристикж:

4-жм къласы скъоладзаутжн кжсыны жрмжгжн жвзжрст жрцыдысты: ирон, уырыссаг жмж жппжтдунеон аджмон сфжлдыстыды уацмыстж, ирон, уырыссаг жмж жппжтдунеон классикты аивадон жмж зонынадон уацмыстж. Программжмж хаст жрцыдысты литературжйы жппжты сжйрагджр жанрты уацмыстж: аргъжуттж, жмдзжвгжтж, баснятж, радзырдтж.

Сывжллжттж чиныджы текстимж кусгжйж базонынц алыварсы дунейы сусжгдзинждтж, зонгж кжнынц се 'мгжртты цардимж, ахуыр кжнынц фжллой кжныныл, сж кжрждзиимж хжларжй цжрыныл, сжвзжры сжм Райгуыржн бжстжмж уарзондзинады жнкъаржнтж. Ахуыры процессы ржзы сж социалон-удварнон жмж эстетикон фжлтжрддзинад.

Ныхасы жмж кжсыны хуызтж. Ацы хаймж хаст жрцыдысты ныхасы жмж кжсыны архайды жппжт хуызтж джр (кжсын, хъусын, дзурын жмж фыссын) жмж алыхуызы текстимж куыст. Ам сжйрагджр у скъоладзауты ныхасы культуржйыл куыст, сж коммуникативон аржхстдзинад сын жххжст кжнын. Сжйрагджр аржхстдзинад дзы у кжсын.

Кжсыны аржхстдзинад. Скъоладзаутжн 4 азы джргъы сж кжсыны аржхстдзинждтж ивгж цжуынц. Фыццаг уал базонынц ужнггай, дзырдгай кжсын. Уый фжстж дзырджбжстйтж жмж хъуыдыйдждтж, чысыл радзырдтж, жмдзжвгжтж, аргъжуттж жмж а.д. Дардджр базонынц интонацимж гжсгж хъуыдыйдждтж иртасын, тагъдджр кжсын, хи ныхжстжй дзурын. Уый фжстж базонынц орфоэпион жмж интонацион нормжтж, тексты алы хуызтжй пайда кжнын. Уыцы иумж фжцжуы дзургж ныхасыл (хъусын жмж дзурын) жмж кжсыныл ахуыр кжныны куыст.

Скъоладзаутж куыдфжстжмж базонынц хинымжры кжсын жмж жрмжг жмбарын, тагъдджр кжсын жмж бжлвырд ныхасы хжстж жххжст кжнын. Афтжмжй фидарджр жмж бжрзондджр кжнынц сж кжсыны аржхстдзинждтж.

Программжйы сжрмагонд бынат лжвжрд цжуы аивадон текстимж куыстжн. Литературон кжсынады урокты скъоладзаутж базонынц:

- 1) текст хжйттыл дих кжнын;
- 2) алы хай джр анализ кжнын;
- 3) тексты сжйраг хъуыды хицжн кжнын;
- 3) текстжн сжргонд хъуыды кжнын;
- 4) текстмж кжнж тексты хаймж пълан аразын;
- 5) жнджр кжрон хъуыды кжнын, жмж а. д.
- 6) тексты сжргондмж гжсгж мидис базонын;
- 7) текстты хуызтж (жрфыстон, тауржгъон, тжрхжттж);

Программжйы лжвжрд жрцыд литературжйы теорийж хуымжтжг зонындзинждтж:

-литературон уацмысы сжйраг темж жмж идея (радзырды, жмдзжвгжйы, аргъауы); -
-фольклоры чысыл жанрты хицжндзинждтж (уыцы-уыциты, жмбисжндты, тагддзуринжтты, ирхжфсжнты жмж а. д.).

Сывжллжттж райдайжн кължсты базонынц метафорж, эпитет, абарст, ритм, рифмж цы сты, уый.

Базонынц аивадон текст анализ кжнын, наукон-зонадон текстимж йж барын.

Текст кжсгжйж жмж йын анализ кжнгжйж сывжлжтжтж базонгж вжййынц геройты хорз миниуджытимж: хи дарыны жгьджутж, сж характертж, фжзминаг жуужлтж, удварны хжзнамж жмж а. д.

3-4-жм кължсты программжйы домжнтж раст нхххьстгонд куы ырцъуой, уьд сывьллыттын сь кьухы бафтдзын ахьм фьстиуджыть:

Удгоймагон:

1) Райгуырнън бьстъ – Ирыстон ьмъ Уьрьсейы историйнъ сьрыстыр ужвын. Жппьт адьмы хьттытын дьр аргъ кьнын ьмъ семъ хьларнъй цьрын;

2) ьнъхьн дунемъ (йъ ьрдзы, адьмы, культурьты алыхуызондзинадимъ) сьм ьхххьст цьстьнгас уьдзын;

3) аив литературон уацмыстъ ахуыр кьнгнъйъ сабитъм аивадон-эстетикон ьнкъарьнтъ ьвзьрдзын;

4) рьздзысты сь этикон ьнкъарьнтъ, уьдзысты цьстуарзон ьмъ зьрдъхьлар;

5) ьндьр адьмы хатты миньвары хьуыдыйн, культурьнъй, историйнъ аргъ кьнын зондзысты;

6) скъолайы коллективы сьхи хорз дарыныл архайдысты;

7) жмбардзысты, ьхсьнады сын ахуыргънинаджы роль кьй ис, уый; рьздзын сьм разьнгарддзинад ахуыры архайынмъ;

8) удварны нормьтъм гьсгъ рьздзæн сь хьдбарад, бьрнондзинад сьхи раконд хьуыддъгты фьдыл;

9) рьздзысты ьмгьрттъ ьмъ хистьртимъ ьмгуыстады аржхстдзинждтж, сахуыр уьдзысты конфликттъ ьмъ быцъутнъй сьхи хизын, уацмысты геройты ьмъ сьхи конд хьуыддъгтъ бардзысты ьмъ сыл хьуыды кьндзысты;

10) сфьлдыстадон куыстмъ сьм мотиваци рьздзын, материалон ьмъ удварнон хьзнатъм аудгъ цьстнъй кьсдзысты, тырдзысты ьдас ьмъ ьнъниз царды уагмъ.

Метапредметон:

1) сахуыр уьдзысты ахуырадон нысантъ ьмъ хьстъ фидар кьнын ьмъ сын сь сьхххьст кьныны мадзълттъ агурын;

2) базондзысты, ахуырадон архнъйдтытъ сьхххьст кьнынмъ сь размъ цы хьстъ ьвьрын хьъуы, ьмъ сын аргъ кьнын куыд хьъуы, уый;

3) ьмбардзысты, ахуырадон архайды сь кьухы цы ьнтыстдзиньдтъ бафтыд, кьнъ нъ бафтыд, уьдоны аххосьгтъ, ьмъ сь сьхххьст кьнынън цьуыл бакусын хьъуы, уый;

4) зондзысты, коммуникативон ьмъ зонындзиньдтъ райсыны хьстъ сьхххьст кьнынън цавьр ныхасы мадзълттнъй спайда кьнын хьъудзын, уый;

5) базонгъ уьдзысты информаци агуроны алы фьрьзтимъ: бьрьгуньттъ, дзырдуньттъ, энциклопедитъ ьмъ жнд.

6) базондзысты, нысан ьмъ хьстъм гьсгъ, тексттъ ьмбаргъ каст кьнын, дзургъ ьмъ фысгъ ныхас раст рацаразын;

7) сь бон уьдзын диалогы архайын, искнъйы хьуыдыимъ разы уьвын, ьмгьртты цьстьнгасън аргъ кьнын;

8) аръхсдзысты иумъйаг хьуыдджты архайынмж, хи ьмъ кьрьдзийы куыст бьрьг кьнынмъ;

9) сахуыр уьдзысты сьхи ьмъ се 'мбълтты хидарыны ьгьдъуттън аргъ кьнын;

10) базондзысты, конфликттъ куыд мынъггънгъ сты, уый ьгьдъуттъ.

Предметон:

1) ьмбардзысты, литературнъйы фьрцы (куыд националон ьмъ ьппьтдунеон культурнъйы хай) хьахъхьд кжй цьуынц удварны хьзнатъ ьмъ традицитъ;

2) ьнкъардзысты, хи рьзтнъ чиныджы кьсын цы пайда у, уый; фидар кьндзын сь дунембарынад: Райгуырнън бьстъ ьмъ йъ адьм, культуръ, хуымътгъ этикон ьгьдъуттъ, хорздзинад ьмъ хьрамдзинад, цьсгом ьмъ намыс; рьздзын сьм иудадзыг кьсыны домън;

3) фьнддзын сь, цьмнъй дарддъры ахуыры ьнтыстджындыр уой, ома сь иумъйаг ныхасы рьзт бьрзонддыр кьна, хььрнъй ьмъ хинымър кьсын базоной; аив, наукон, ахуырадон тексттнъ хуымътгъ анализ кьнын фьразой;

4) зондзысты касты алы хуызтһь (хъуыдыгһыгһ, Һвзаргһ, агургһ) пайда кһнын; Һмбардзысты алыхуызы текстты спецификһ, архайдзысты сһ анализы, архайджыты раконд хъуыддһгһыгһ аргһ кһндзысты, сһ удварны хорз кһнһ Һвзһр миниуджытһ сын иртасдзысты;

5) сахуыр уыдзысты цымыдисаг литературһ Һвзарын, информаци агурын;

6) базонгһ уыдзысты тексты хһрз хуымһтһг анализы хуызтимһ: уацмысы сһйраг хъуыды Һмһ цһимһ баст у, уый иртасын, текст хһйттыл дих кһнын, сһргонд ын Һвзарын, хуымһтһг пылан ын аразын, хи ныхһстһь йһ дзурын Һмһ тексты аивгһнһн мадзһлттһ агурын;

7) арһхсдзысты тексты алы хуызтимһ кусын, агурдзысты наукон, аивадон, ахуырадон уацмысты хицһндзинһдтһ. Практикон Һгһдауһь зондзысты иу-цалдһр фысгһ ныхасы хуызһь пайда кһнын (таурһгһон – хуызһгмһ гһсгһ текст саразын, тһрхһттһ – фысгһ дзуапп фарстһн, Һрфыст – геройы характеристикһ). Бакаст уацмысһн аргһ скһнын.

Скһоладзаутһ сахуыр уыдзысты:

- дарддһры ахуыры кһсыны ахадындзинадһн аргһ кһнын;
- алы хуызты текстты спецификһ иртасын;
- алы хуызы ситуациы диалогы архайын;
- дзырдимһ кусын;
- уацмысы сһйраг хъуыды раст Һмбаргһйһ, рһвдз кһсын;
- тексты анализы хһрз хуымһтһг мадзһлттһь пайда кһнын;
- коллективон Һгһдауһь бакаст уацмысыл ныхас кһнын;
- цыбыр аннотаци аразын;
- рольтһм гһсгһ кһсын;
- прозаикон текст поэтиконһь хицһн кһнын;
- геройы удыхһд Һвдисын;
- аив литературһ, куыд аивады иу хай, зһрдһмһ хһссын;
- тексты эстетикон сөмө удварны хөзнатө сөмбарын сөмө сыл хи хъуыдытө дзурын;
- авторы позици бөрсөг сөнын сөмө героймө хи цөстөнгас сөвдисын;
- текст хи ныхөстөй аив (сфөлдыстадон хуызы) дзурын;
- уацмысы мидисмө көсынады программө арөзт әрцыд ног стандартты домәнтәм гәсгә.

Райдайән скһола бындур әвәры скһоладзауты зонһндзинәдтән әвзагәй, литературон кәсынадәй, ныхасы культурәйә, хөмыладәй. Скһоладзаутә разәнгард кәнынц ахуырмә, куыстмә, рәзы сә хибарәй хъуыдыкәнынад.

Мадәлон әвзаджы ахадындзинад стыр у, уымән әмә йә бындурыл әнцондәр у, иронау цы предметә цәуынц, уыдон ахуыр кәнын, уымәй уәлдай, скһоладзаутә базонһнц, мадәлон әвзаг кәрәдзиимә ныхас кәныны сәйраг фәрәз кәй у, уый.

Ирон әвзаг цымыдисаг әрмәджы бындурыл ахуыргәнгәйә, скһоладзаутәм сәвзәры сәрыстырдзинад сә мадәлон әвзагмә; тырһнндзинад йә базонһнмә. Бамбарынц, раст дзургә әмә фысгә ныхас кәй у адәймаджы иумәйаг культурә әвдисәг.

Райдайән кләсты скһоладзаутә хуымәтәг хуызы базонгә вәййһнц литературон әвзаджы нормәтимә, ныхасы этикетимә; рәзынц сә коммуникативон арәхсдзинәдтә.

4-әм кләсы программәйы амынд сты ирон әвзаг ахуыр кәныны ахәм хәстә:

- скһоладзауты ахуыр кәнын ләмбынәг хъусын, раст дзурын, кәсын әмә фыссын;
- фонетикә, лексикә, дзырдарәзт, морфологи әмә синтаксисы тыххәй зонһндзинәдтән бындур әвәрын;
- скһолайы агһоммә скһоладзаутәм әвзаджы тыххәй цы хуымәтәг әмбарынад уыдис, уый сын, грамматикәйы әгһдәуттыл әнцойгәнгәйә, амонһн, куыд бәлвырд системә;
- каллиграфийыл ахуыр кәнын;
- растфыссынад, растдзурынад әмә пунктуацийә хуымәтәг зонһндзинәдтә дәттын;
- скһоладзауты дзырдуат хәздыг кәнын;
- скһоладзауты фәлтәрын сә хъуыдытә бәлвырд әмә аив дзурыныл.

Программæйы æвзаджы æрмæг лæвæрд у æнцондæрæй зындæрмæ, хуымæтæгдæрæй вазыгджындæрмæ хизыны принциптæм гæсгæ; æвзагæй ног зонындзинæдтæ лæвæрд цæуынц, раздæр цы базыдтой, ууыл æнцойгæнгæйæ.

Æвзаджы алы хæйттæ: фонетикæ, лексикæ, дзырдарæст, морфологи, синтаксис – кæрæдзиуыл æнгом баст кæй сты, уымæ гæсгæ алы къласы дæр ахуыргонд цæуынц бæлвырд системæмæ гæсгæ.

Райдайæн къласты скъоладзаутæ базонынц мыртæ æмæ дамгъæты сæйраг миниуджытæ; лексикон-грамматикон къордты (ныхасы хæйтты) грамматикон категориты тыххæй, сæ хицæндзинæдтæ; дзырдты арæст; раст дзурын æмæ раст фыссыны литературон нормæтæ. Синтаксисæй дæр райсынц хуымæтæг, фæлæ бæлвырд зонындзинæдтæ.

Цæмæй скъоладзауты хибар хъуыдыкæнынад рæза, уый тыххæй практикон ахуырты рæстæг, стæй, ног теоретикон æрмæг амонгæйæ, хъæуы проблемон методæй пайда кæнын. Уый фæрцы ахуыргæнинагтæ архайдзысты хи хатдзæгтæ кæнын грамматикон фæзындты тыххæй.

Ахуыргæнæг йæ хъус хъуамæ дара, скъоладзаутæ ног грамматикон æмбарынад кæнæ раиртæст куыд бамбæрстой æмæ сæ пайда кæнын куыд зонынц, уымæ.

Къæлиндарон - тематикон пылан кæсынæй

Урочы номыр.	Урочы темæ	Урочы мидис æмæ равзари наг фарстатæ	Скъоладзауты зонындзинæдтæм домæнтæ	Нымæц
1	Цæрукъаты Володя «Чиныг»	Æмдзæвгæйы сæйраг хъуыды – чиныджы фæрцы зонындзинæдтæ райсын.	Зонын: - эпиграф æмæ æмдзæвгæ; - æмдзæвгæйы мидис;	4.09
2	Дзасохты Музафер «Амондджын бон» (скъуыддзаг роман «Дæллаг Ир-æй»)	Авторы тыххæй хуымæтæг зонындзинæдтæ. Радзырды сæйраг архайæг автор йæхæдæг. Автор цавæр рæстæджы кой кæны?	Зонын: - автор æмæ йæ радзырды сæйраг геройы; - радзырды сæйраг архайæджы бæллиц;	8.09
Куыст – цардæн фæрæз (6 сах)				
3	Хацырты Сергей «Фæллойы зарæг»	Æмдзæвгæ бакæсын, сæ хъуыды сын раргом кæнын. Райгуыраен бæстæмæ уарзондзинадыл беседæ.	Зонын: - уацмысы автор æмæ йæ жанр; - æмдзæвгæ кæсын, анализ ын кæнын;	11.09
4	Чеджеты Геор «Сауцыу æмæ æхсыргур»	Радзырд бакæсын. Кусаг мыдыбындзы хъæлдзæг зарæджы мидис. Æхсыргур – хъал æмæ сæрыстыр.	Зонын: - мыдыбындз æмæ æхсыргуры миниуджытæ; - æхсыргур æмæ сауцыуы быцау.	15.09
5	Айларты Измаил «Уарз фæллой»	Авторы тыххæй цыбыр хъусынгæнинаг. Æмдзæвгæ аив кæсын.	Зонын: - авторы æмæ йæ уацмысы сæйраг	18.09

		Цæмæн ис алы хъуыдыйады фæстæ дæр фарсты нысан?	хъуыды; - вазыгджын дзырдты арæзт.	
6	Хуыгаты Ленæ «Авджы сæстытæ»	Радзырд æмбаргæ каст кæнын. Йæ мидис ын бамбарын. Хæйттыл æй дих кæнын. Алы хайæн дæр пълан саразын.	Зонын: - радзырд æмбаргæ каст кæнын; - радзырды мидис; - пълан аразын.	22.09
7	Чеджемты Æхсар «Цъырцъы- раг»	Басня аив, раст хъæлæсы уагæй кæсын. Цъырцъырадджы царды уагыл æрныхас кæнын. Кусын чи нæ уарзы, уымæн фидæн нæй – басняйы сæйраг хъуыды. цæттæ кодта.	Зонын: - аив раст хъæлæсыуагæй кæсын; - басняйы сæйраг хъуыды.	25.09
8	Дзесты Куыдзæг «Тегайы бæлас»	Радзырд бакæсын. Йæ сæйраг хъуыды йын бамбарын. Тега цы фæд ныууагъта йæ фæдыл? Цæмæн баззад йæ кой?	Зонын: - радзырд æмбаргæ каст кæнын; - Тегайы фæд йæ фæстæ; - фæллоы нысаниуæг.	29.09
Сæрд (9 сах)				
9	Плиты Харитон «Найынмæ»	Æмдзæвгæ кæсын. Сæрдыгон æрдзы нывтæ. Адæймаг æмæ æрдзы бастдзинд. Сабитæ сæ улафт доны был уадзынц.	Зонын: - æмдзæвгæйы авторы; - аив кæсын; - сæрдыгон æрдзы ивддзинаедтæ;	2.10
10	Дзасохты Музафер «Хъæддаг бабызы лæппын»	Радзырды сæйраг хъуыды: адæймаг хъуамæ хъæддаг цæрæгойты æххуыс кæна. «Ацы радзырды чи разынд хъæддаг?» – проблемон фарст.	Зонын: - æмдзæвгæ æвзаргæ каст кæнын;	6.10
11-12	Ситохаты Саламджери «Зилгæ мал»	Радзырд кæсын æмæ йын йæ мидис æмбарын. Дыууæ æфсымæры ахаст. Радзырды сæйраг хъуыды. Проктон куыст бакæнын.	Зонын: - æфсымæрты ахаст сæ кæрæдзимæ; - радзырды сæйраг архайæг чи уыди;	9.10
13	Хаджеты Таймураз «Сæрдыгон изæр»	Æмдзæвгæ раст æмæ аив кæсын. Цавæр æнкъарæнтæ æвзæрын кæны? Сæрдыгон хъæуккаг изæр.	Зонын: - æмдзæвгæйы мидис; - фыссæджы æнкъарæнтæ; - цы у олицетворени.	13.10
14	Ситохаты Саламджери «Сæгуыты лæппын»	Радзырд кæсын, хи ныхæстæй йæ дзурын. Диссаджы ныв: бирæгъы лæппынтæ æмæ сæгуыты	Зонын: - хъæддаг цæрæгойты миниуджытæ;	16.10

		лæппыны хъæст. Сæгуыты лæппыны мады фесæфт...	- радзырды мидис; - радзырды сæйраг хъуыды;	
15	Коцойты Арсен «Куысыфтæг æмæ дурын»	Литературон аргъау. Йæ хицæндзинад адамон аргъауæй. Аргъауы сæйраг архайджыты хæлардзинад. Кæрæдзийы куыд фервæзын кодтой зын сахат.	Зонын: - аргъауы авторы; - æцæг хæлардзинады æууæлтæ; - цæсгæмттæм гæсгæ кæсын.	20.10
16-17	Бæдоаты Хъазыбег «Жоркæ»	Радзырд бакæсын. Йæ мидис ын бамбарын. Сæйраг архайджыты хæлардзинад. Æрдзы æрфыст радзырды. Æмбæлтты уарзондзинад æмæ æххуыс хърихъуппы лæппынаен.	Зонын: - радзырды авторы; - сæйраг архайджытæ æмæ сæ миниуджытæ; - æвзаргæ каст кæнын.	23.10
Зæххы сой – царды сой (6 сах)				
18	«Æвдадзы хос» (вьетнамаг аргъау)	Аргъауы мидис. Аргъауы сæйраг хъуыды. Сылгоймаджы лæггад фæндаггонæн. Цы у «Æвдадзы хос»?	Зонын: - аргъауы мидис; - сæйраг архайæджы миниуджытæ.	27.10
19	Хъазиты Мелитон «Иу къусы»	Аргъау кæсын, йæ мидис ын æмбарын. Цæхæрадоны халсарты быцæу. Рольтæм гæсгæ кæсын æмæ беседа аразын.	Зонын: - аргъауы мидис æмæ авторы; - цы у абзац; - цæхæрадоны халсарты нæмттæ æмæ сæ пайда адæймагæн	10.11
20	Дзесты Куыдзæг «Мæкъуылтæ фервæзын кодта»	Радзырд хæйттыл дих кæнын. Къордты куыст. Нывтыл кусын. Азæмæт æмæ йæ фыды фæлгонцтæ. Фыссæджы цæстæнгас йæ радзырды архайджытæм.	Зонын: - сæргондимæ кусын; - нывыл кусын.	13.11
21-22	Ганс Христиан Андерсен «Дыргъдонгæс æмæ уæздæттæ»	Литературон аргъауы хицæндзинад радзырдæй. Аргъауы сæргонд æмæ йæ сæйраг архайджытæ. Уæздæттæ æмæ сæ кусæджы фæлгонцтæ. Аргъауы дыккаг хайæн сæргонд æрхъуыды кæнын.	Зонын: - аргъауы мидис; - литературон аргъауы хицæндзинад радзырдæй.	17.11
23	Будайты Милуся «Дидинджытæ»	Уацмысы жанр. Уацмысы архайджытæ. Радзырды	Зонын: - текст хинымæр	20.11

		хъомыладон нысаниуæг. Тырнындзинад хистæртæн æххуыс кæнынмæ. Хъæуккаг царды сæрдыгон нывтæ. Дидинджыты рæсугъддзинад.	æмæ хъæрæй кæсын; - Тетейæн характеристикæ дæттын йæ митаем гæсгæ;	
Фæззæг ралæууыд йæ рады (3 сах)				
24	Кочысаты Мухарбег «Фæззæджы нывтæй»	Эпиграфыл кусын. Темæйы сæргондмæ гæсгæ ныхас цауыл цаудзæн, уый сбæрæг кæнын. Нывыл куыст. Фæззæджы бæрæгтæнæнтæ æмæ миниуджытæ.	Зонын: - фыссæджы царды ахсджиагдæр хабæрттæ хуымæтæг хуызы; - нывмæ гæсгæ радзырд аразын.	24.11
25	Айларты Чермен «Бæркадхон»	Уацмыс кæсын. Нывыл кусын. Сюжеты æнахуырдынад. Бурдзалыг Бæркадхон хоны халсартæ æмæ дыргъты йæ къæбидмæ. Фæртстытæн дзуæппытæ дæттын.	Зонын: - нывыл кусын; - хи ныхæстæй дзурын; - Бæркадхон бурдзалыг цæмæн у?	27.11
26	Цæрукъаты Алыксандр «Бæркадджын фæззæг»	Фæззыгон ивддинадтæ æрдзы. Поэты цæстæнгас фæллоймæ, бæркадмæ. Æмдзæвгæ аив, раст хъæлæсыуагæй кæсын. Аивгæнæн мадзал – олицетворени.	Зонын: - æмдзæвгæ аив, раст хъæлæсыуагæй кæсын; - фæззыгон ивддинадтæ æрдзы;	1.12
Нæ адæмы ивгъуыд дуджы нывтæ (7 сах)				
27	Хетæгкаты Къоста «Мæгуыры зæрдæ»	Ног темæйыл ныхас. Зæронд дуджы нывтæ Хетæгкаты Къостайы æмдзæвгæйы. Нывмæ гæсгæ куыст – хæхбæсты цард зымæгон. Абонь хæхбæсты цардимæ йæ абарын.	Зонын: - æмдзæвгæйы мидис; - зæронд дуджы царды нывтæ; - хæхбæсты уæззау царды	4.12
28	Гæдиаты Секъа «Уæййаг сывæллæттæ»	Рагзаманты адæмы æбар цард. Æххормаг рæстæг. Хъæздгуыты фыдмитæ. Сывæллæттæ уæй кæнын – æппæты стырдæр фыдракæнд.	Зонын: - радзырды мидис æмæ йæ авторы; - рагзаманты адæмы æнæбар цард; - царды раивд.	8.12
29	Айларты Чермен «Задалески Нана»	Задалески Нанайы сгуыхдзинад. Авторы цæстæнгас Задалески	Зонын: - Задалески Нанайы сгуыхтдзинад;	11.12

		Нанамæ. Сывæллæттæм æмæ Райгуырæн бæстæмæ уарзондзинад – тыхдæттæг фæрæзтæ. Аивадон мадзал – абарст. Æмдзæвгæ аив кæсын. Æмбисæндтыл куыст. Æмхуызон дзырдты нысаниуæг бæлвырд кæнын.	- авторы цæстæнгас Нанамæ. Арæхсын: - автор абарстæй кæм спайда кодта, уыдон агурынмæ; - аив кæсынмæ.	
30	Лев Толстой «Мæгуыр адæм»	Радзырд хæйттыл дих кæнын. Къордтæй куыст – иумæйаг беседа аразын. Адæмы мæгуырдзинадыл дзурын. Кæрæдзийы æмбарындзинад фæуæлахиз. Æмбисæндты хуызы радзырдæн хатдзæг кæнын. Боныхъæды зонантæ зæрдыл дарын.	Зонын: - къорды кусын; - беседайы активонæй архайын. Арæхсын: - Жаннæйы мийæн аргъ скæнынмæ; - æмбисæндты хуызы радзырдæн хатдзæг скæнынмæ.	15.12
31-32	Константин Ушинский «Куырм бæх»	Радзырд кæсын. Йæ архайды рæстæг æмæ бынат. Уседомы фæлгонц. Йæ диссаджы саргъы бæх Уадсур. Уадсуры æххуыс йæ хицауæн. Уседом йæ дзырд нæ сæххæст кодта. Адæмы тæрхон Уседомæн. Литературайы теори: этюд.	Зонын: - радзырды архайд кæд æмæ кæм æрцыд; - сæйраг архайджыты; - сæ ахастытæ кæрæдзимæ; - уседомы рæдыд; - бæхы фæлгонцы тыххæй дзурын. Арæхсын: - адæймаг æмæ хæдзарон цæрæгойты ахастытæн аргъ кæнынмæ.	18.12 22.12
33	Чеджемты Георг «Уæйыджы цæссыгтæ»	Сæргондыл кусын. Радзырды мидис. Болайы характеристикæ. Йæ сывæллоны бонтæ. Мады мæт. Бола - хосгæрдæнты. Рольтæм гæстæ кæсын. Болайы æххуыс хъæлдым мыстæн. Тагъддзуринаг зæрдыл дарын.	Зонын: - Болайы фæлгонц; - Болайы мады мæт; - йæ хицæндзинад иннæ сывæллæттæй. Арæхсын: - Болайы зæрдæхæлардзинад æн аргъ кæнынмæ.	25.12
Зымæг (4 сах)				
34	Хетæгкаты Къоста «Зымæг»	Рагзаманты хæхбæсты цæрæг адæмы зындзинæдтæ зымæгон. Абоны хæхбæсты цардимæ сæ барын. Æмбисæндты	Зонын: - æмдзæвгæйы темæ; - æмдзæвгæйы мидис;	15.01

		хъуыды æргом кæнын.	- поэты зæрдæйы уаг æмбарын.	
35	Ногбон алы бæстæты	Æппæтдунеон бæрæгбон – Ног аз. Алы бæстæйæн дæр – йæхи Ног аз. Вьетнам, Афганистан æмæ Японы Ног аз.	Зонын: - Ног азы тыххæй дзурын;	22.01
36	Цæрукъаты Александр «Фыццаг мит»	Æмдзæвгæ кæсын. Зымæгон æрдзы нывтæ æмæ куыстытæ. Сабиты зымæгон хъæзтытæ. Мæргътæ æмæ цæрагойты зымæгон цард. Аивадон мадзæлттæ æмдзæвгæйы.	Зонын: - æмдзæвгæ аив кæсын; - æрдзы зымæгон нывты хицæндзинад; - сабиты зымæгон хъæзтытæ.	29.01
37	Хæмыцаты Албег «Ног аз»	Поэты курдиат Ног азмæ. Йæ уарзон ахаст Райгуырæн бæстæмæ. Зæронд азæн фæндараст. Ног аз цины хабæрттимæ, ныфсытимæ фарны къах æрбавæрæд! Æмдзæвгæ – хынцинаг кæсын.	Зонын: - æмдзæвгæйы сæйраг хъуыды; - поэты ахаст Райгуырæн бæстæмæ; - Ног азы нысаниуæг сабиты царды.	5.02
Мадæлты фæдзæхст: «Макуы уал уæд хæст!» (5 сах)				
38	Плиты Грис «Саби»	Авторы тыххæй зонианæг. Æмдзæвгæ аив кæсын. Хæсты фыдбылызтæ. Зæронд барæг æмæ сабийы фембæлд. Тексты синонимтæ ссарын. Вазыгджын дзырдтæ: урсбоцъо, цинæнхæл.	Зонын: - авторы æмæ уацмысы мидис; - æмдзæвгæ аив кæсын; - хæсты фыдбылызтæ.	11.03
39	Къадзаты Станислав «Чысыл лæвар»	Сæргондыл кусын. Текст хæйттыл дих кæнын. Алы хаймæ дæр фæрстытæ дæттын. Алы хайыл дæр хицæн къордтæй кусын.	Зонын: - сæргондыл кусын; - къорды куысты архайын; - характеристика дæттын; - мидис æмбарын.	18.03
40	Плиты Исæйы зарæг	Адæмон зарджытæ, сæ нысаниуæг. Исæйы тох знаджы ныхмæ. Йæ ардбахæрд хæстмæ цæугæйæ.	Зонын: - адæмон зарджытæ кæуыл конд вæййынц; - цæмæн хуыйнынц адæмон.	12.02
41-42	Юрий Яковлев «Дзулы дидинаг»	Радзырд кæсын æмæ хи ныхæстæй дзурын. Йæ сæргондыл ын æрдзурын. Радзырды сæйраг хъуыды,	Зонын: - кæсын æмæ хи ныхæстæй дзурын; - радзырды сæйраг	19.02

		йæ мидис. Балцы фæстæ Коляйы мидуавæры аивд йæ бабамаæ. Дыккаг хайæн сæргонд æрхъуыды кæнын.	хъуыды æмæ мидис; .	
Райгуырæн бæстæ (3 сах)				
43	Джыккайты Шамил «Фарны артдæст у мæ бæстæ»	Нывыл кусын. Æмдзæвгæйы сæргонд æмбарын кæнын. Поэты сæрыстырдзинад йæ Райгуырæн бæстæйæ. Нæ рагфыдæлты хæрзæгъдæуттæ: цыт, уæздадзинад, уазæгуарзон, адамаен лæггад кæнын, ныфсхаст уæвын. Æмбисæндтыл куыст.	Зонын: - ныв æмæ сæргондыл кусын; - нæ фыдæлты æгъдæутты сæйрагдæртæ; - кад æмæ бæркады нысаниуæг. Арæхсын: - æмдзæвгæ раст хъæлæсыуагæй аив кæсынмæ; -дзырдты нысаниуджытæ бæрæг кæнынмæ.	26.02
44	Айларты Чермен «Фыдæлты уæзæг»	Радзырд кæсын æмæ хи ныхæстæй дзурын. Авторы ныхас æнауд предметтимæ: гæнах, быдыр æмæ Ирыстон. Нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын.	Зонын: - радзырд аив кæсын; - хи ныхæстæй йæ дзурын; - нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын.	4.03
45	Боситы Ирбег «Æмбаргæ куыдз»	Радзырд кæсын. Йæ мидис ын æмбарын – æфсæддонты балц доны былмæ, Пиратимæ фембæлд, ацæргæ сылгоймаджы рагонд хабар, Пираты уавæр йæ хицауы фесæфты фæстæ.	Зонын: - радзырды мидис; - радзырды сæйраг архайджыты; - хи ныхæстæй дзурын.	1.04
Нæ уалдзæг – нæ дарæг (6сах.)				
46	Кочысаты Мухарбег «Уалдзæг»	Ног темæйыл æрдзурын. Уалдзыгон æрдзы нывтæ. Нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын.	Зонын: - ног темæйы мидис; - нывмæ гæсгæ кусын.	8.04
47	Соттиты Риммæ «Малусæг æмæ бæрз»	Уалдзыгон нывтæ – Бæрз бæласы цин. Митдоны æрбайсæфт. Малусæджы фæзынд. Малусæг æмæ Бæрзы лымæндзинад.	Зонын: - уацмысы темæ æмæ мидис; - уалдзæджы миниуджытæ.	15.04
48	Чеджемты Геор «Æгас цæуай, дзывылдар»	Æмдзæвгæ аив хъæлæсыуагæй кæсын. Поэты æнкъарæнтæ дзывылдары тыххæй.	Зонын: - æмдзæвгæ аив æмæ хъæугæ хъæлæсыуагæй	22.04

		Дзывылдар – уалдзæджы минæвар. Хи 'нкъарæнтæ æвдисын уалдзæг æмæ дзывылдармæ.	кæсын; - хи æнкъарæнтæ æвдисын.	
49	Мыртазты Барис «Ног хорз æгъдæуттæн царды нæй кæрон»	Поэты фæдзæхст – Иры хорз æгъдæуттæн нæй кæрон æмæ сæ ды ма фесаф.	Зонын: - комментаритимæ кæсын; - зæрдылдаринаг; - тагъддзуринаг.	6.05
50	Хъайтыхъты Азæмæт «Батыры æхцатæ»	Авторы тыххæй цыбыр раныхас. Радзырд хайттыл дих кæнын. Сæргæндтæ сын хъуыды кæнын, хи ныхæстæй сæ дзурын.	Зонын: - уацмысы жанр æмæ авторы ном; - сæргонд хъуыды кæнын; - хи ныхæстæй дзурын.	13.05
51	Туккаты Барис «Сомыгонд»	Радзырд кæсын. Йæ сæйраг хъуыды йын æмбарын.	Зонын: - радзырды сæйраг хъуыды;	20.05